I. Akmens amžiaus ir ankstyvojo metalų laikotarpio objektai
Stone Age and Early Metal Period Sites

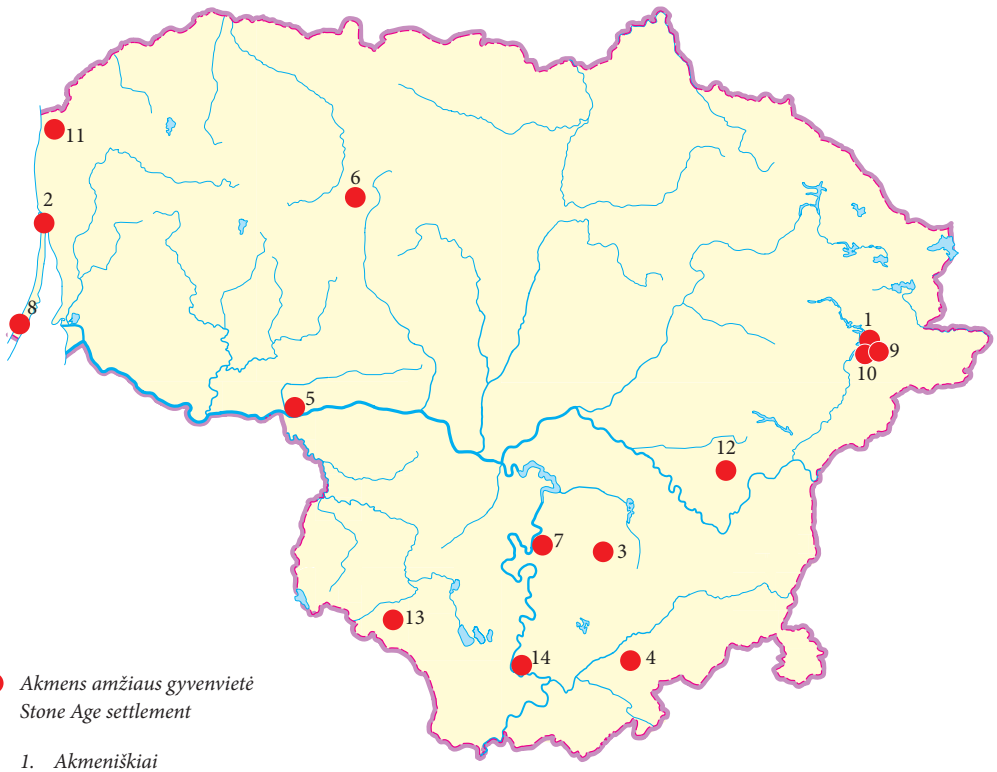

Akmens amžiaus gyvenvietė
Stone Age settlement

1. *Akmeniškiai*
2. *Alksnynė*
3. *Bajorai (žr. IV)*
4. *Gireželis*
5. *Jurbarkas (žr. III)*
6. *Kurtuvėnai (žr. VII)*
7. *Nibriai*
8. *Nida*
9. *Rėkučiai*
10. *Reškutėnai*
11. *Šventoji*
12. *Verbiškės*
13. *Zubriai (žr. II)*
14. *Živulčiškė*

Simonas Aleksandravičius

Žvalgomieji tyrinėjimai Verbiškių kaime

2011 m. spalio mėnesį Verbiškių kaime (Vilniaus r., Riešės sen.) vykdyti žvalgomieji tyrinėjimai, kurių metu ištirtas 30 m^2 plotas – 25 1x1 m, vienas 1x2 m ir vienas 1x3 m dydžio šurfas. Šalia tyrinėto ploto yra aptiktos Verbiškių I (31657), II (31652), III (31653), Miškinių I (4700), II (21518), III (31650), IV (31651) ir Užuežerės (31654) senovės gyvenvietės. Tyrinėti sklypai įeina į šių senovės gyvenviečių vizualinės apsaugos pozonį. Žvalgomųjų tyrinėjimų tikslas buvo nustatyti, ar minėtuose sklypuose nėra išlikusių galbūt čia buvusių senovės gyvenviečių ar kitų žmogaus veiklos pėdsakų.

Verbiškių akmens amžiaus I ir II gyvenvietes 1994–1995 m. tyrinėjo E. Šatavičius. Tyrimų metu aptikti titnaginiai ir kitų akmens rūšių radiniai priskirti mezolito laikotarpiui (*ATL 1994 ir 1995 metais*, Vilnius, 1996, p. 26–29). 1998 m. jis tyrinėjo Miškinių senovės gyvenvietę II. Tyrimų metu surinkta per 490 titnaginių dirbinių, 32 keramikos fragmentai ir 300 paskirų kaulinių radinių. Gyvenvietė datuota ankstyvojo neolito pabaiga – viduriniuoju neolitu ir priskirta Narvos kultūrai (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, Vilnius, 2000, p. 69–72). Miškinių senovės gyvenvietes I, III, IV bei Verbiškių senovės gyvenvietes I, II E. Šatavi-

1 pav. Tirtų plotų situacijos planas:
1 – archeologinio paveldo objektai;
2 – tirtų sklypų ribos. R. Lisauskaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the excavated areas:
1 – archaeological heritage objects; 2 – evaluated plots.

2 pav. Tyrimų metu aptikti titnaginiai radiniai: 1 – gremžtukas; 2 – skeltė. V. Suncovo nuotr., M. Žemantauskaitės pieš.

Fig. 2. Flint finds discovered during the evaluation: 1 – a scraper; 2 – a blade.

3 pav. Šurfas 7 iš PR. S. Aleksandravičiaus nuotr.

Fig. 3. Test pit 7 from the SE.

4 pav. Šurfas 12 iš P. S. Aleksandravičiaus nuotr.

Fig. 4. Test pit 12 from the S.

čius dar tyrinėjo 2002, 2004 ir 2005 m. (*ATL 2002 metais*, Vilnius, 2003, p. 15–18; *ATL 2004 metais*, Vilnius, 2005, p. 291–305; *ATL 2005 metais*, Vilnius, 2006, p. 384–400).

2011 m. tirti sklypai yra apie 270 m į ŠR nuo Verbiškių kaimo ir apie 80 m į R nuo Pikeliškių (Žalesos) ežero R pakrantės, prie pat vieškelio, jungiančio Verbiškių ir Pikeliškių kaimus (1 pav.). Jiems iš Š į P suteikti numeriai 1 ir 2.

Sklypo 1 ŠV kampe yra iškastas tvenkinys, dalyje teritorijos pirminis paviršius (velėna, arimas) iki pat įžemio (rusvo molio) ekskavatoriumi sukastas į krūvas. Todėl minėtose vietose žvalgomieji tyrimai buvo neįmanomi. Šiame sklype iškasta 14 šurfų. Didžiojoje jų dalyje radinių neaptikta. Šurfe 7 armens sluoksnyje apie 15 cm gylyje aptiktas titnaginis gremžtukas (2:1 pav.), todėl nuspręsta šurfą praplėsti Š kryptimi (3 pav.). Praplėtus aptiktos dar 2 titnaginės nuoskalos. Šurfe 12 fiksuotas juodos molingos su smulkiais angliukais žemės sluoksnis (4 pav.). Šurfą praplėtus P kryptimi, minėtas sluoksnis tęsėsi toliau. Sprendžiant pagal žemės konsistenciją, tikėtina, kad šioje vietoje kažkada tyvuliavo ežeras.

Sklype 2 iškasta 12 šurfų, dar vienas šurfas iškastas už sklypo ribų. Titnaginiai artefaktai aptikti šurfuose 16 (skeltė (2:2 pav.)) ir 17 (nuoskala), suartos dirvos sluoksnyje, 15–20 cm gylyje. Žvalgomųjų tyrinėjimų metu aptikti titnaginiai radiniai datuojami mezolito (VIII–V tūkst. pr. Kr.) laikotarpiu. Sprendžiant iš šurfe 12 aptikto molingo juodos žemės sluoksnio, į R nuo tirtos teritorijos kažkada būta ežero. Šurfuose nuėmus 2–3 cm storio velėnos sluoksnį, kastas iki 20–90 cm storio armuo arba pilka molinga žemė. Įžemis – rusvas–gelsvas molis pasiektas 30–100 cm gylyje.

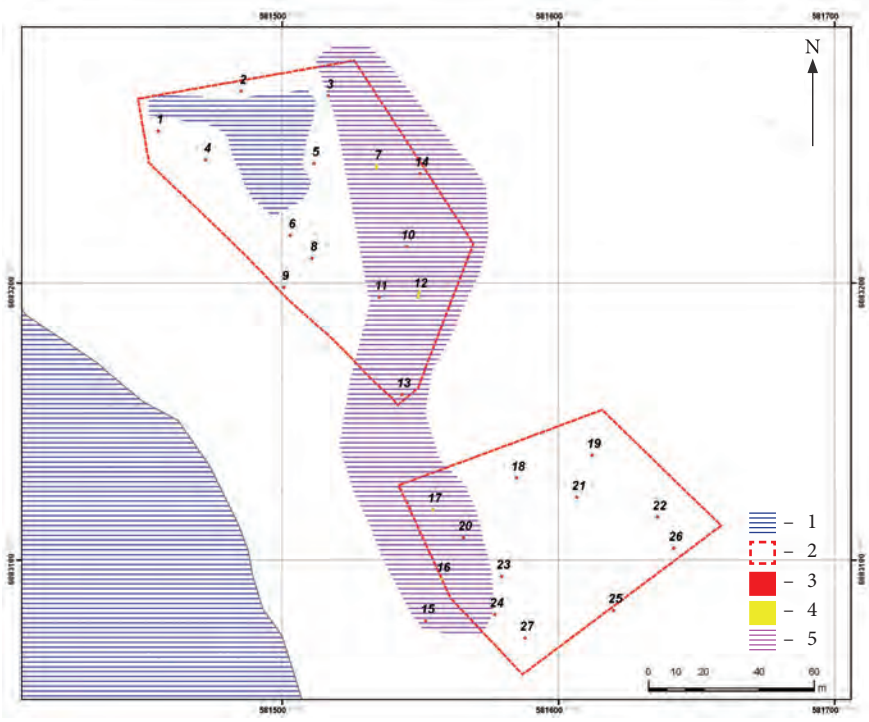

5 pav. Tirtų šurfų situacijos planas ir siūlomos preliminarios senovės gyvenvietės apsaugos zonos ribos: 1 – vandens telkiniai; 2 – tirti sklypai; 3 – tirtų šurfų vietos; 4 – šurfai, kuriuose aptikti radiniai; 5 – siūlomos teritorijos ribos. R. Lisauskaitės brėž.

Fig. 5. Situation plan of the test pits and the proposed preliminary boundaries of the ancient settlement's protection zone: 1 – bodies of water; 2 – investigated plots; 3 – test pits; 4 – test pits with finds; 5 – proposed protection zone boundaries.

Tyrinėtoje teritorijoje aptikti vos 5 titnaginiai radiniai, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad mezolito laikotarpio stovyklaviečių vienas iš būdingų bruožų – kad jos buvo mažos bei trumpalaikės. Stovyklavietėse gyventa vieną kartą ir neilgai, todėl galimybės susidaryti turtingam kultūriniam sluoksniui tiesiog nebuvo. Tirtuose sklypuose surasta neabejotinų žmogaus veiklos pėdsakų, tad siūloma minėtuose sklypuose ištirti papildomą plotą. Iki tai bus padaryta, atsižvelgus į vietovės situaciją, KPD Vilniaus teritoriniam padaliniui pateikta preliminari informacija apie galbūt aptiktos senovės gyvenvietės teritorijos ribas (5 pav.).

The Field Evaluation in Verbiškės

During the 2011 field evaluation in Verbiškės village (Vilnius District), 30 m^2 were excavated (Figs. 1, 3, 4) and several flint blades and a scraper (Fig. 2), dating to the Mesolithic (8th–5th century BC), were discovered. After considering the locality's situation, the preliminary boundaries of the discovered ancient settlement were determined (Fig. 5).